

Suplimentul 6

(punctul 4.2.b)

Rezolutsia CM/ResCMN(2008)6

Ti implementarea-a Conventsiiljei-cadru ti-apânghisearea-a minoritâtslor natsionali di partea ali Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti.

(adusã di Comiteltu di minishtsrã pi 9 di Alunar, 2008 la shedintsa-a 1032-a vitseminishtsrãlor)

Comitetlu di minishtsrã, ân conformitati cu conditsiili a art. 24-26 dit Conventsia-cadru ti-apânghisearea-a minoritâtslor natsionali (tu textul di ma-nclo “Conventseia-cadru”);

Avundalui tu videari Rezolutsia (97) 10 di pi 17 di Yizmãciunji 1997 tu cari suntu-acãtsati normili-adusi di Comiteltu di minishtsrã ti-arangeamentili ti monitoringu, dupã art. 24-26 dit Conventseia-cadru;

Avundalui tu videari regula ti votari-aprucheatã tu contextul a adutseariljei a Rezolutsiiljei (97) 10;¹

Avundalui tu videari instrumentul ti ratificari dat di Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti pi 10 di Apriir, 1997;

Cu-adutseari-aminti cã Guvernul ali Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti pi 16 di Cirishear, 2006 deadi raportu-a statlui ân ligãturã cu-al doilea tsiclus di monitoringu dupã Conventseiacadru;

Dupã analizarea-a Mindueariljei a daua a Comiteltu consultativ ti Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti, adusã pi 23 di Sheurtu, 2007 shi comentãrli dati tu formã-ngrãpsitã-a Guvernului ali Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti, loati pi 5 di Yizmãciunji 2007;

Luãndalui idghea ashi tu vedeari comentãrili-a alãntor guvernì,

1. Li-adutsi-aesti concluzii ân ligãturã cu Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti:

¹ Tu contextul a adutseariljei a Rezolutsiiljei (97) 10 di pi 17 di Yizmãciunji 1997, Comiteltu di minishtsrã idghea-ashi u-adusi shi-aestã regulã: “Detsiziili dupã art. 24.1. shi 25.2. dit Conventseia-cadru s-lugursescu ti-aprucheati ma s-voteadzã dauũã treinji di reprezentantsãlji-a statilor contractali, cu-acãtsari shi-a ma mariljei parti di reprezentantsãlji-a statilor contractali cari lu-auã ãndreptul s-hibã reprezentats tu Comiteltu di minishtsrã.”

a) Aspecti pozitivi

Republica Macedonia dit Iugoslavia di ma ninti u dutsi ninti cu-adutseari metri cari hârzescu-alâvdâri, a cari suntu ti implementarea-a Conventsiiljei-cadru. Suntu loati initsiativi importanti practitsi shi di normativâ cu scupolu ti crishteari-a ufiliseariljei a limbilor a comunitâtslor etnitsi di partea-a organilor publitsi, a tu-aestu momentu s-fatsi unâ discutiisii ti posibilitatea ti-adutseari-a unâljei zâconi ghegeneralâ ti limbili;

Suntu loati metri ti crishteari-a conshtiintsâljei publicâ, cum shi-alti metri ti-alumta contra-a discriminariljei, aestâ shi prit adutsearea-a unâljei zâconi ti posibilitâts egali-a bârbatslor shi-a muljerlor, cari lipseashti s-aducâ rezultati pozitivi idghea-ashi sh-ti reprezentantsâlji-a comunitâtslor etnitsi.

S-featsirâ cilâstâseri ti-adrari ma bun contactu-a reprezentantsâlor a comunitâtslor etnitsi cu mediili publitsi shi s-hibâ-agiutat protseslu di fondari medii a lor.

Ari ma multi posibilitâts ti educatsia pi-arbisheashti, cum shi ti-nvitsarea-a limbâljei arbisheascâ, a di vârfâ chiro suntu adrati shi initsiativi ti-nvârtushearea-a educatsiiljei a Turtsâlor, Sârghilor shi-a Bushnjeatslor.

Autoritâtsli definirâ shi implementarâ un diapazon ma largu di proiecti tu scupolu di-ndridzeari-a problemilor tsi li-au Romlji ân ligâturâ cu bågarea tu lucru, educatsia, protectsia di sânatati shi benefitsii sotsiali.

Partitsiparea-a reprezentantsâlor a comunitâtslor etnitsi tu bana publicâ, a maljiudzâ a Arbineshlor, tut ma multu creashti, a aestâ shi cu-adrarea di comiteti ti relatsii interetnitsi pi nivel local. Implementarea-a determinariljei ti partitsipari-ndreaptâ-a comunitâtslor etnitsi tu institutsiilor publitsi s-aflâ tu-unâ fazâ nâintatâ.

b) Āntribâri tsi-aduc ânvirinâri

Sh-pinigâ-atsea câ s-adrarâ initsiativi ti crishteari-a tolerantisiljei shi-a achicâseariljei comunâ, easti-ananghi di cilâstâseri sânatâsi ti-nvârtushearea-a dialoglui interetnic, cari tu niscânti situatsii dati easti ca baia problematic, avundalui tu videari câ lji-agudeashti ficiorlji dit ilichia di sculii shi profesorlji cari pricad tu comunitâts ahorghea. Autoritâtsli lipseashti s-aibâ unâ roljâ ma activâ shi s-li sustsânâ cilâstâserli-a actorlor tu sutsiitatea tsivilâ shi-a partenerlor internatsionalji tu protseslu di developari shi tsâneari-a unâljei climâ isihâ tu sotsiitatea.

Tu dumenea-a mas-mediilor ari un dialog inercultural limitat, a anvâlearea-a minoritâtslor di partea-a mas-medilor hârzeashti unâ ma mari-atentsii. Actseslu-a ma njitslor minoritâts tu mas-meadia privati shi di stat armâni limitat pi nivelu local.

Easti-ananghi di garantsii suplimentari ti-anti-discriminari shi nu-ari leghislativâ ghegeneralâ ti-alumta contra-a discriminariljei. Es tu migdani situatsii di discriminari maljudzâ contra-a Romilor, ma idghea-a ashî shi contra-a reprezentantsâlor a alântor minoritâts natsionali, tu cari suntu acâtsats shi Arbineshlji shi Turtsâlji.

Sh-piningâ leghislatsia shi metrili practitsi tsi-autoritâtsli li ljea tu-anjlji dit soni, Romlji tu continuitati s-astâvârsescu cu mârî griutâts tu bågarea tu lucru, benefitsiili sutsiali, protectsia

di sănătati, documentili personali, casili shi educatsia. Scularlji Romi idghea-ashi s-astāvārsescu cu mindueri di dushmānlāchi shi practits di separatsii tu sculiili.

Cilāstāserli-a autoritātslor ti sustsānearea-a educatsiiljei a minoritātslor, tsicara cā suntu importanti, nu li umplu complet anānghili-a comunitātslor ma njits, shi nica ari griutāts tu-actseslu-a Arbineshlor la-nvitsarea-a limbāljei a lor sh-la educatsia pi limba-arbisheascā. Tsicara cā protseslu di detsentralizari s-aflā tu unā fazā nāintatā, educatsia-a minoritātslor nica easti influentsatā di ni-ntreaga realizari-a āmpārsariljei a autorizārlor shi-a āmpārsariljei a finantsiilor. Pi-ninga-aestā, dupā leghislatsia tsi-i pi puteari, nica nu s-da cāili ta s-aibā sculii ghegenerali privati.

Tsicara cā suntu-adrati jgljoati importanti tu-aestā dumeni, nica lipseashti sā si facā cilāstāseri ti ufilisearea-a limbilor a comunitātslor etnitsi tu comunicatsia cu organili publitsi shi tu cadrul a organilor publitsi.

Partitsiparea-a comunitātslor etnitsi tu protseslu di loari-a detsiziilor poati s-hibā ma mari shi pi nivelu tsentral shi pi nivelu local, maljudzā a comunitātslor ma njits. Partitsiparea-a comunitātslor etnitsi tu niscānti sectoari, cum easti giudicātura, armāni dip putsānā.

Politzarea-a āntribārlor etnitsi shi etnitsizarea-a a debatāljei politicā shi-a protseslui di loari-a detsiziilor tu continuari suntu cheadic ti integrarea tu sotsiitatea.

2. Li-adutsi-aesti recomandāri ti Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti:

Pi ningā metrili tsi lipseashti s-li ljea ti implementarea-a recomandārlor acātsati tu Partea I shi II a Mindueariljei a Comitetul consultativ, autoritātsli suntu cljimati s-li ljea aesti metri cu scupolu ti-mbunātsari tu continuarea-a implemetariljei a Conventsiiljei-cadru:

- s-adarā jgljoati suplimentari, pi nivel leghislativ shi practic, ta s-asiguripseascā niscānti metri ti protectsii di discriminarea etnicā la tuti-ntribārli shi sā si-aflā yitrii ti victimili potentsiali; s-li creascā cilāstāserli ti monitoringu shi-alumtā contra-a discriminariljei a tsilor tsi pricad tu comunitātsli etnitsi shi cu niscānti meatri sā si-ndreagā problemili spetsifitsi cu cari s-asāvārsescu muljerli dit comunitātsli etnitsi ahorghea;
- s-li intensificā metrili ti developarea-a tolerantsiiljei shi tinjiseari-a diferentsālor shi-a ndrepturlor a omlui anamisa di autoritātsli publitsi, cum shi-anamisa di politsia shi giudicātoria shi publica ghegeneralā;
- s-ljea metri concreti ti-nvārtushearea-a dialoglui interetnic shi-a achicāseariljei unu-alantu, cum shi tu dumenjli iu reprezentantsālji-a majoritatiljei suntu tu pozitsii minoritarā;
- cu tinjisearea-a independentsāljei editorialā, s-li bagā institutsiili mas-media pi nivel tsentral shi local, s-bagā ma mari atentsii pi comunitātsli etnitsi diferiti shi s-gioacā unā roljā ma bunā tu developarea-a tinjiseariljei, a dialoglui shi-a colaborariljei anamisa di grupili diferiti;
- s-li-ndreagā problemili cari es tu migdani tu implementarea-a cadrului leghislativ cari existeadzā, ti ufilisearea-a limbilor a comunitātslor etnitsi tu comunicarea cu autoritātsli publitsi shi tu cadrul a lushtor autoritāts, shi s-asiguripseascā cā leghislatsia

shi practica tu-aestã dumeni suntu tu conformitati cu determinãrli reelvanti-a Conventsiiiljei-cadru;

- s-li creascã posibilitãtsli ti educatsia pi limbili-a minoritãtslor, idghea ashi shi ti minoritãtsli cari suntu ma njits ca numir, avundalui tu videari ananghili-a lor reali, shi s-li intensivã cilãstãserli ti-ndridzearea-a problemilor a Romilor tu sfera-a educatsiiiljei;
 - s-asiguripseacã cã organizarea-a educatsiiiljei shi-a lãntor ahtãri activitãts nu-aduc xichi di interactsii shi dialog anamisa di ficiorlji, profesorlji shi familiili tsi pricad tu comunitãtsli etnitsi;
 - s-ljea metri-apufusiti ti eliminarea-a discriminatsiiiljei shi-a cheaditslor ti partitsipari-ntreagã cu cari s-astãvãrsescu Romlji tu diferiti dumeni, cum suntu bãgarea tu lucru, casili, protectsia di sãnãtati shi educatsia; ma mari atentsii s-bagã pi situatsia-a muljerlor Romi;
 - s-continueadzã cu implementarea-a Hundratãljei di Ohãrda ashi cum lipseashti, shi tu partea di partitsiparea-ndreaptã a reprezentantsãlor a comunitãtslor etnitsi tu institutsiili publitsi shi tu structurili consultativi.
3. Ãl cljeamã Guvernul ali Republica Machedonia dit Iugoslavia di ma ninti, a tu conformitati cu Rezolutsia (97) 10:
- a. s-continueadzã cu dialoglu tsi s-fatsi tu Comitetlu consultativ;
 - b. s-lu informeadzã di-aradã Comitetlu consultativ ti metrili tsi li ljea ca-apandasi pi concluziili shi recomandãrli spusi tu partea 1 shi 2 di ma-nsus.